

สารบัญ

	หน้า
หลักทั่วไปของการบังคับทางปกครอง	๑
๑. เรื่องที่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้	๑
๒. มาตรการที่ใช้ในการบังคับทางปกครอง	๑
๓. ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง	๒
๔. เงื่อนไขในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง	๒
๕. บุคคลที่อาจถูกใช้มาตรการบังคับทางปกครองและสิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้ง	๔
หลักเกณฑ์ในการบังคับทางปกครองตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง	๖
ส่วนที่ ๑ บททั่วไป	๖
ส่วนที่ ๒ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน	๗
๑. การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ	๗
๒. การบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี	๙
ส่วนที่ ๓ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ	๑๐
การบังคับคดีแพ่ง	๑๒
การสืบทรัพย์ หาทรัพย์	๑๒
การตั้งเรื่องขอบังคับคดี	๑๓
ขั้นตอนการตั้งเรื่องบังคับคดี	๑๓
เอกสารประกอบการยึดทรัพย์	๑๓
อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี	๑๓
สิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้	๑๔
การยึดทรัพย์สิน	๑๔
ทรัพย์สินที่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี (ยึดได้)	๑๔
ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี (ยึดไม่ได้)	๑๔
การร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ที่ยึด (ร้องขุดทรัพย์)	๑๕
การขายทอดตลาด	๑๕
สิทธิของผู้มีส่วนได้เสียกับทรัพย์สินที่ถูกบังคับ	๑๖
การขอเฉลี่ยทรัพย์	๑๖
การเข้าสวมสิทธิการบังคับคดี	๑๖
การอายัดเงินหรือสิทธิเรียกร้อง	๑๖
เงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินที่อายัดได้	๑๗
เงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินที่อายัดไม่ได้	๑๗

ผลของการอายัด	๑๘
บุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งอายัด	๑๘
การคัดค้านคำสั่งอายัด	๑๘
การขับไล่	๑๘
การรื้อถอน	๑๙
การงดการบังคับคดี	๑๙
การถอนการบังคับคดี	๑๙
การเพิกถอนการบังคับคดีที่ผิดระเบียบ	๒๐
ระยะเวลาการบังคับคดีแพ่ง	๒๐
เอกสารอ้างอิง	๒๑
ภาคผนวก	๒๒
๑. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒	
๒. กฎกระทรวงการมอบอำนาจในการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครอง ของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒	
๓. กฎกระทรวงกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครอง และการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒	
๔. กฎกระทรวงกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดค่าปรับบังคับการ พ.ศ. ๒๕๖๒	
๕. หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ศย ๐๑๖/ว ๒๕๕ (ป) ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒	
๖. คำสั่งกรมบังคับคดี ที่ ๕๗๙/๒๕๖๒ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒	
๗. หนังสือกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ กษ ๑๐๐๑/ว ๖๓๓ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕	
๘. แบบฟอร์มหนังสือมอบอำนาจยึดทรัพย์	
๙. แผนภูมิแสดงขั้นตอนการบังคับคดี กรมบังคับคดี	
๑๐. ไขปัญหาการบังคับคดีแพ่ง กรมบังคับคดี	

คำนำ

เนื่องด้วยที่ผ่านมามีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองยังไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้เท่าที่ควร โดยเฉพาะการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินที่กำหนดให้นำวิธีการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม จึงไม่มีรายละเอียดวิธีปฏิบัติและระยะเวลาในการบังคับทางปกครองที่ชัดเจน ประกอบกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่ไม่มีความเชี่ยวชาญในการการยึด การอายัดและการขายทอดตลาดทรัพย์สิน อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการสืบหาทรัพย์สินและมอบหมายให้หน่วยงานอื่นหรือเอกชนดำเนินการแทนได้ ส่งผลให้ไม่สามารถบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยยกเลิกส่วนที่ ๘ การบังคับทางปกครอง มาตรา ๕๕ ถึงมาตรา ๖๓ ในหมวด ๒ คำสั่งทางปกครอง แล้วเพิ่มหมวด ๒/๑ การบังคับทางปกครอง มาตรา ๖๓/๑ ถึงมาตรา ๖๓/๒๕ ขึ้นใหม่ เพื่อให้การบังคับทางปกครองมีความชัดเจน เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้ประกาศเป็นพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ โดยกฎหมายฉบับนี้ประกอบด้วยบทบัญญัติ ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ บททั่วไป มาตรา ๖๓/๑ ถึงมาตรา ๖๓/๖ กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้กับการบังคับตามคำสั่งทางปกครองทุกประเภท ส่วนที่ ๒ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน มาตรา ๖๓/๗ ถึงมาตรา ๖๓/๑๙ กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ซึ่งประกอบด้วย ๒ วิธี คือ การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและการบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ส่วนที่ ๓ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ มาตรา ๖๓/๒๐ ถึงมาตรา ๖๓/๒๕ และกลุ่มนิติกร สำนักงานเลขาธิการกรม มีภารกิจในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีแพ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดี หรือข้าราชการในสังกัดเป็นคู่ความในคดีแพ่ง หรือละเมิด เรียกค่าเสียหาย สัญญาทางแพ่ง สัญญาจ้างเหมา ซื้อ ขาย เช่า และอื่นๆ คดีกู้ยืมเงินในโครงการต่างๆ ของกรมส่งเสริมการเกษตร เช่น โครงการปุ๋ยอินทรีย์ โครงการข้าวเปลือก โครงการพัฒนาป่าชุมชน โครงการเตาอบลำไย การบังคับคดีตามคำพิพากษา ยึด อายัดทรัพย์สิน ตามคำพิพากษาจากการดำเนินงานพบว่า เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของกรมส่งเสริมการเกษตรยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการดำเนินคดี โดยเฉพาะขั้นตอนการบังคับคดีภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อราชการได้

กลุ่มนิติกร สำนักงานเลขาธิการกรม จึงได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการบังคับทางปกครอง และการบังคับคดีแพ่ง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานของกรมส่งเสริมการเกษตรได้ถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กลุ่มนิติกร สำนักงานเลขาธิการกรม

สิงหาคม ๒๕๖๕

หลักทั่วไปของการบังคับทางปกครอง

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการบังคับทางปกครองให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายได้ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักทั่วไปของการบังคับทางปกครองตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองในเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

๑. เรื่องที่สามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้

ก่อนที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องพิจารณาก่อนว่า เรื่องที่ดำเนินการอยู่นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองหรือไม่ หากเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองย่อมไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ เช่น กรณีที่หน่วยงานของรัฐใช้สิทธิตามสัญญาในฐานะคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งตามข้อกำหนดในสัญญา มิใช่การใช้อำนาจทางปกครองและไม่เป็นคำสั่งทางปกครอง หน่วยงานของรัฐจึงไม่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองแต่ต้องบังคับตามสิทธิในสัญญาโดยฟ้องคดีต่อศาลให้มีคำพิพากษาให้คู่สัญญาชำระเงินค่ารับและบังคับตามคำพิพากษาของศาล นอกจากนี้มาตรการบังคับทางปกครองจะใช้กับคำสั่งทางปกครองแล้ว คำสั่งทางปกครองนั้นจำเป็นต้องอาศัยการบังคับด้วย เช่น คำสั่งที่กำหนดให้บุคคลชำระเงิน หรือคำสั่งที่กำหนดให้บุคคลกระทำหรือละเว้นกระทำ ซึ่งหากผู้รับคำสั่งไม่ปฏิบัติตามจะต้องมีการบังคับเพื่อให้คำสั่งบรรลุผล ส่วนคำสั่งทางปกครองที่เกี่ยวกับสิทธิของบุคคล ไม่ว่าจะในลักษณะที่ก่อตั้งสิทธิ เช่น การออกใบอนุญาตหรือรับรองสิทธิ เช่น การออกใบรับรอง หรือการระงับสิทธิ เช่น เพิกถอนใบอนุญาต เป็นคำสั่ง ที่บรรลุวัตถุประสงค์โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการบังคับ

คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้บุคคลชำระเงิน ซึ่งฝ่ายปกครองมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งได้นั้น ส่วนใหญ่เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองสั่งให้บุคคลชำระหนี้เงินทางกฎหมายมหาชน เช่น หนี้ค่าภาษีอากร หรือเงินที่ต้องนำส่งกองทุนต่างๆ ตามกฎหมาย หรือเงินค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพย์สินของรัฐ หรือค่าปรับที่กฎหมายกำหนด ส่วนค่าสินไหมทดแทนที่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ตามกฎหมายความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้เงิน จึงเป็นคำสั่งทางปกครองและหน่วยงานของรัฐย่อมใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้

๒. มาตรการที่ใช้ในการบังคับทางปกครอง

ในกรณีที่กฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งทางปกครองมิได้กำหนด มาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นพิเศษ เจ้าหน้าที่ย่อมใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปได้ บางกรณีกฎหมายเฉพาะอาจจะมีได้กำหนด มาตรการบังคับทางปกครองไว้ แต่ให้นับบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม การใช้มาตรการบังคับย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เช่นกัน ส่วนกรณีที่กฎหมายเฉพาะกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นพิเศษแล้ว เจ้าหน้าที่ย่อมใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามกฎหมายเฉพาะนั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบว่า มาตรการบังคับตามกฎหมายเฉพาะมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมาตรฐานในการปฏิบัติราชการ

ไม่ต่ำกว่ามาตรการบังคับตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ หรือไม่ เพราะถือว่ากฎหมายเฉพาะย่อมกำหนดมาตรการบังคับไว้เหมาะสมกับลักษณะของเรื่องนั้นแล้ว แต่ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่ามาตรการบังคับตามกฎหมายเฉพาะจะเกิดผลน้อยกว่ามาตรการบังคับตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ จะเลือกใช้มาตรการบังคับตามกฎหมายทั่วไปแทนก็ได้ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ต้องเลือกใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามกฎหมายเฉพาะหรือตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น จะใช้มาตรการบังคับตามกฎหมายเฉพาะและกฎหมายทั่วไปควบคู่กันมิได้ สำหรับกรมส่งเสริมการเกษตรไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นพิเศษ เจ้าหน้าที่ย่อมใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไป โดยมาตรการบังคับทางปกครองตามกฎหมายทั่วไป ได้แก่ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินมาขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้สำหรับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระหนี้ และการสั่งให้ชำระค่าปรับบังคับการและการเข้าดำเนินการแทนสำหรับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ

๓. ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

กรณีการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖๓/๒ กำหนดว่า เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีอำนาจที่จะพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของตนได้ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองจะมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่อื่นเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการมอบอำนาจในการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒ ในกรณี อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ใช้มาตรการบังคับทางปกครองแทนอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ตามหนังสือกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ กษ ๑๐๐๑/ว ๖๓๓ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕

๔. เงื่อนไขในการใช้มาตรการบังคับทางปกครอง

การใช้มาตรการบังคับทางปกครองมีเงื่อนไขทั่วไป ดังนี้

๔.๑ ต้องมีการออกคำสั่งทางปกครองที่เป็นฐานแห่งการบังคับเสียก่อน และคำสั่งนั้นจะต้องมีผลทางกฎหมาย เช่น กรณีที่หน่วยงานของรัฐจะดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ต้องมีการออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ เสียก่อน หากยังไม่มีการออกคำสั่ง หน่วยงานย่อมไม่มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ที่ออกขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้ได้ และคำสั่งทางปกครองที่จะใช้เป็นฐานในการบังคับจะต้องมีผลทางกฎหมายด้วย ซึ่งคำสั่งอาจจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ แต่จะต้องไม่ผิดพลาดอย่างร้ายแรงและขัดแย้งถึงขั้นตกเป็นโมฆะหรือไม่มีผลทางกฎหมายมาตั้งแต่ต้น เช่น กรณีที่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทั้งที่มีใช้การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หน่วยงานย่อมไม่อาจใช้มาตรการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งที่ไม่มีผลทางกฎหมายนั้นได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ทันทีโดยไม่ต้องออกคำสั่งทางปกครองก่อน คือ กรณีของคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำ

หรือละเว้นกระทำ หากเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องบังคับการโดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายที่มีโทษทางอาญาหรือมิให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะตามมาตรา ๖๓/๒๑ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒

๔.๒ คำสั่งทางปกครองที่จะบังคับไม่จำเป็นต้องเป็นที่สุด แม้ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาอุทธรณ์ของฝ่ายปกครองหรือการพิจารณาคดีในชั้นศาล เจ้าหน้าที่ก็สามารถบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองได้ ยกเว้นการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี คำสั่งที่จะนำไปบังคับต้องเป็นที่สุดก่อน ซึ่งคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำสั่งต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายในระยะเวลาอุทธรณ์ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์มีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์และไม่มี การฟ้องคดีต่อศาลภายในระยะเวลาการฟ้องคดี หรือศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษายกฟ้องหรือเพิกถอนคำสั่งบางส่วนและคดีถึงที่สุดแล้ว

๔.๓ ต้องไม่มีการทูลเกล้าฯ บังคับตามคำสั่งทางปกครอง โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์หรือศาล การทูลเกล้าฯ บังคับเป็นขั้นตอนที่เชื่อมโยงกับการอุทธรณ์ คำสั่งทางปกครองเพื่อระงับการบังคับตามคำสั่งทางปกครองไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวในระหว่างพิจารณาอุทธรณ์ของฝ่ายปกครองหรือการพิจารณาคดีของศาล ดังนั้น กรณีที่ผู้รับคำสั่งทางปกครองมิได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่ง แต่ยื่นคำขอทูลเกล้าฯ บังคับตามคำสั่ง เจ้าหน้าที่ย่อมไม่อาจรับคำขอทูลเกล้าฯ บังคับไว้พิจารณาได้ หรือกรณีที่ ยื่นอุทธรณ์คำสั่งและกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ได้สิ้นสุดลงแล้ว ย่อมไม่มีเหตุที่เจ้าหน้าที่จะสั่งทูลเกล้าฯ การบังคับตามคำสั่งอีก กรณีที่ฝ่ายปกครองสั่งทูลเกล้าฯ บังคับตามคำสั่งทางปกครองไว้ ฝ่ายปกครองย่อมไม่อาจ ใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้

๔.๔ ฝ่ายปกครองจะต้องไม่เปลี่ยนไปใช้วิธีการฟ้องคดีโดยการขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับแทน การใช้มาตรการบังคับทางปกครอง เนื่องจากหลักกฎหมายปกครองกำหนดให้กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจฝ่ายปกครองมีอำนาจบังคับการในเรื่องใดได้เอง ฝ่ายปกครองต้องใช้อำนาจดำเนินการบังคับเองจะมีคำขอ ให้ศาลออกคำสั่งบังคับให้มิได้ โดยศาลปกครองก็ยึดถือหลักนี้ ซึ่งต่อมาศาลปกครองสูงสุดได้เปลี่ยนแนวคำวินิจฉัย โดยกรณีที่หน่วยงานของรัฐได้ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ต่อมาเจ้าหน้าที่ถึงแก่ความตายและหน่วยงานของรัฐได้แจ้งให้ทายาทของเจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทายาทของเจ้าหน้าที่ไม่ยอมชดใช้หน่วยงานของรัฐจึงฟ้องทายาทของเจ้าหน้าที่ต่อศาลปกครอง ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีข้อขัดข้องในการบังคับทางปกครองจึงมีสิทธิฟ้องคดีขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับให้ได้ และกรณีเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีอำนาจที่จะใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ได้ แต่มีข้อขัดข้องในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองและ ประสงค์จะฟ้องคดีต่อศาลแทน ศาลปกครองสูงสุดก็ยอมรับให้ แต่ต้องฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความการใช้ สิทธิเรียกร้องด้วย เมื่อหน่วยงานของรัฐได้ออกคำสั่งให้ชำระเงินอาจเปลี่ยนมาใช้วิธีการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ ศาลมีคำพิพากษาและบังคับตามคำพิพากษาแทนการใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ หน่วยงานของรัฐจึงอาจ เลือกดำเนินการกรณีใดกรณีหนึ่ง คือ ใช้มาตรการบังคับทางปกครองหรือฟ้องคดีต่อศาล แต่ไม่อาจดำเนินการ ทั้งสองกรณีในคราวเดียวกันได้ หากหน่วยงานของรัฐฟ้องคดีต่อศาลขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้บุคคลชำระเงิน

ให้กระทำหรือละเว้นกระทำตามคำสั่งทางปกครองและศาลได้รับฟ้องไว้แล้ว เจ้าหน้าที่ไม่อาจมาตรการบังคับได้อีกต่อไป เว้นแต่จะได้มีการถอนฟ้องหรือศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ ทั้งนี้ ไม่กระทบต่อการดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองที่เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการไปก่อนที่ศาลรับฟ้องคดี และเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองในส่วนนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จได้ เช่น กรณีที่หน่วยงานของรัฐได้ออกคำสั่งยึดทรัพย์สินของบุคคลผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งให้خذใช้ค่าสินไหมทดแทนไว้แล้ว แต่ยังไม่ครบจำนวนเงินที่ต้องชำระตามคำสั่ง จึงฟ้องคดีต่อศาลและศาลได้รับฟ้องคดี การที่ศาลได้รับฟ้องคดีย่อมไม่มีผลให้หน่วยงานของรัฐต้องมีคำสั่งถอนการยึดทรัพย์สินที่ได้ดำเนินการไปก่อนหน้านั้น แต่หน่วยงานของรัฐสามารถดำเนินการบังคับทางปกครองต่อไปจนแล้วเสร็จได้โดยนำทรัพย์สินที่ได้ยึดไว้ออกขายทอดตลาดเพื่อชำระเงิน และกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาตามคำขอของหน่วยงานของรัฐให้บุคคลชำระเงินหรือกระทำหรือละเว้นกระทำแล้ว การดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาย่อมเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายวิธีพิจารณาความของศาลที่เกี่ยวข้อง

๔.๕ ฝ่ายปกครองต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยพอสมควรแก่เหตุ เพราะการใช้มาตรการบังคับทางปกครองเป็นการดำเนินการที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองอย่างมาก การใช้มาตรการบังคับทางปกครองย่อมต้องอยู่ภายใต้หลักความพอสมควรแก่เหตุหรือความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายทั่วไป โดยให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง โดยกระทบกระเทือนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองน้อยที่สุด

๕. บุคคลที่อาจถูกใช้มาตรการบังคับทางปกครองและสิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้ง

๕.๑ มาตรการบังคับทางปกครองใช้กับเอกชนแต่ไม่ใช้กับหน่วยงานของรัฐ หมายถึง มาตรการบังคับทางปกครองย่อมใช้กับบุคคลเอกชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ไม่ใช้กับนิติบุคคลมหาชนหรือหน่วยงานของรัฐด้วยกัน แต่มีได้ห้ามใช้การบังคับทางปกครองกับบุคคลที่เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งต้องปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินหรือให้กระทำหรือละเว้นกระทำในเรื่องต่างๆ ดังนั้น กรณีที่มีการออกคำสั่งทางปกครองกับบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากผู้รับคำสั่งไม่ปฏิบัติตาม เช่น กรณีที่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดخذใช้ค่าสินไหมทดแทนและเจ้าหน้าที่ไม่ยินยอมชดใช้ แม้จะเป็นการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบการส่วนตัว จึงอยู่ในสถานะเอกชนคนหนึ่ง หน่วยงานของรัฐจึงสามารถใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ได้

๕.๒ มาตรการบังคับทางปกครองอาจใช้ต่อไปได้กับบุคคลที่ได้รับไปซึ่งสิทธิหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลที่ถึงแก่ความตายหรือนิติบุคคลที่สิ้นสภาพ โอนกิจการหรือควรวมกิจการ ซึ่งหากบุคคลผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองถึงแก่ความตาย เช่น เจ้าหน้าที่ผู้อยู่ในบังคับคำสั่งเรียกให้خذใช้ค่าสินไหมทดแทนถึงแก่ความตาย หน่วยงานของรัฐมีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับทายาทของเจ้าหน้าที่ได้ เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ต้องชดใช้เงินตามคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนถึงแก่ความตาย ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องนำเงินไปชำระแก่หน่วยงานของรัฐย่อมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทตามมาตรา ๑๕๙๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๖๐๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทายาทของเจ้าหน้าที่จึงเป็นผู้ที่อยู่ในบังคับของคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ทั้งนี้ไม่เกินมูลค่าหรือราคาทรัพย์สินมรดกของเจ้าหน้าที่ที่ตกทอดแก่ทายาทเท่านั้น

ตามนัยมาตรา ๑๖๐๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น กรณีบุคคลผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองถึงแก่ความตาย ให้ดำเนินการบังคับทางปกครองต่อไปได้ ถ้าบุคคลนั้นมีทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก ให้ถือว่าทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกเป็นผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองนั้น และกรณีนิติบุคคลที่ถูกใช้มาตรการบังคับทางปกครองสิ้นสภาพ โอนกิจการหรือควรวรรวมกิจการ ให้ดำเนินการบังคับทางปกครองต่อไปได้ โดยให้แจ้งมาตรการบังคับทางปกครองไปยังผู้ชำระบัญชี หรือนิติบุคคลที่รับโอนกิจการหรือเกิดจากการควรวรรวมกิจการ แล้วแต่กรณี โดยไม่ต้องออกคำสั่งทางปกครองใหม่แก่บุคคลหรือนิติบุคคลดังกล่าวอีก

๕.๓ การใช้สิทธิอุทธรณ์โต้แย้งการใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยบุคคลผู้ถูกบังคับ โดยที่มาตรการบังคับทางปกครองมีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ถูกบังคับ จึงต้องให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีสิทธิอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับได้ ซึ่งผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองสามารถอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองนั้นได้ โดยการอุทธรณ์ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองตามส่วนที่ ๕ การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ในหมวด ๒ คำสั่งทางปกครอง เว้นแต่กรณีที่กฎหมายเฉพาะเรื่องได้กำหนดเกี่ยวกับการอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นอย่างอื่น กรณีย่อมเป็นไปตามนั้น และกรณีการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี การโต้แย้งการบังคับทางปกครองในขั้นตอนต่างๆ ย่อมไม่ใช้วิธีการอุทธรณ์ต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เพราะการบังคับต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การโต้แย้งการบังคับทางปกครองของเจ้าพนักงานบังคับคดี จึงต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ กรณีบุคคลผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองตายโดยยังไม่ได้อุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองเนื่องจากมีพฤติการณ์ที่จำเป็นอันมิได้เกิดจากความผิดของผู้นั้น ไม่ว่าจะตายก่อนสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์หรือตายหลังสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์ หากเจ้าหน้าที่จะดำเนินการบังคับทางปกครองกับทายาทหรือผู้จัดการมรดกของบุคคลนั้นต่อไป ย่อมสมควรให้สิทธิทายาทหรือผู้จัดการมรดกสามารถอุทธรณ์โต้แย้งการใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ จึงกำหนดให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกมีสิทธิอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ โดยระยะเวลาอุทธรณ์จะเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกได้รับแจ้งมาตรการบังคับทางปกครอง ซึ่งหลักการนี้ใช้กับกรณีของนิติบุคคลที่ถูกใช้มาตรการบังคับทางปกครองสิ้นสภาพโอนกิจการหรือควรวรรวมกิจการด้วย โดยอนุโลม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี บุคคลซึ่งประสงค์จะโต้แย้งการใช้มาตรการบังคับทางปกครองต่อศาลปกครอง ต้องอุทธรณ์ต่อฝ่ายปกครองก่อนฟ้องคดี เพราะเป็นกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้โดยเฉพาะ

หลักเกณฑ์ในการบังคับทางปกครองตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ หมวด ๒/๑ การบังคับทางปกครอง แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

ส่วนที่ ๒ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน

๑. การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ
๒. การบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี

ส่วนที่ ๓ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ

ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

๑. การบังคับทางปกครองไม่ใช่บังคับกับหน่วยงานของรัฐด้วยกัน (มาตรา ๖๓/๑)
๒. กรณีมีกฎหมายกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้โดยเฉพาะ หากเจ้าหน้าที่เห็นว่า จะเกิดผลน้อยกว่ามาตรการบังคับทางปกครองตามหมวดนี้ เจ้าหน้าที่จะใช้หมวดนี้แทนก็ได้ (มาตรา ๖๓/๓)
๓. บุคคลผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองถึงแก่ความตาย การใช้มาตรการบังคับทางปกครองตกทอดไปยังกองทรัพย์สิน ทายาทผู้รับมรดก ผู้จัดการมรดก โดยให้แจ้งมาตรการบังคับทางปกครองไปยังทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดก แล้วแต่กรณี หากปรากฏว่าผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองตายก่อนสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์และไม่ได้ยื่นอุทธรณ์ หรือผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองตายหลังสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์และไม่ได้ยื่นอุทธรณ์ เนื่องจากมีพฤติการณ์ที่จำเป็นอันมิได้เกิดจากความผิดของผู้นั้น ให้เริ่มนับระยะเวลาอุทธรณ์ใหม่ตั้งแต่วันที่ทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกได้รับแจ้ง (มาตรา ๖๓/๔)
๔. ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองสามารถอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการเดียวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองในหมวด ๒ คำสั่งทางปกครอง ส่วนที่ ๕ การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง (มาตรา ๖๓/๕)
๕. การบังคับทางปกครองตามหมวดนี้มีให้ใช้บังคับกับการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่หน่วยงานของรัฐได้ฟ้องคดีต่อศาลและศาลได้รับฟ้องแล้ว เว้นแต่มีการถอนฟ้องหรือศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ ทั้งนี้ ไม่กระทบต่อการดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองที่ได้ดำเนินการไปก่อนที่ศาลได้รับฟ้องคดี และให้ดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองในส่วนนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จ (มาตรา ๖๓/๖)
๖. เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีอำนาจพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งได้ เว้นแต่จะมีการสั่งให้เลขาธิการบังคับไว้ก่อนโดยผู้ออกคำสั่ง ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์หรือศาล (มาตรา ๖๓/๒ วรรคหนึ่ง)

๗. การใช้มาตรการบังคับทางปกครองสามารถมอบอำนาจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการมอบอำนาจในการพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครองของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒ (มาตรา ๖๓/๒ วรรคสอง)

๘. การใช้มาตรการบังคับทางปกครองต้องใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของคำสั่งทางปกครอง โดยกระทบกระเทือนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองให้น้อยที่สุด (มาตรา ๖๓/๒ วรรคสาม)

ส่วนที่ ๒ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน

๑. การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ

๑.๑ กรณีเจ้าหน้าที่มีคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน เมื่อถึงกำหนดชำระเงินแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งมีหนังสือเตือนให้ชำระเงินภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้ายังไม่ชำระเงินตามคำเตือน เจ้าหน้าที่มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนได้ (มาตรา ๖๓/๗ วรรคหนึ่ง) ทั้งนี้ ต้องไม่มีการทุเลาการบังคับตามมาตรา ๖๓/๒ วรรคหนึ่ง

๑.๒ ให้เจ้าหน้าที่ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองและแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองเพื่อดำเนินการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน (มาตรา ๖๓/๗ วรรคสอง)

๑.๓ เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองและการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองและการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒ (มาตรา ๖๓/๗ วรรคสาม)

๑.๔ หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินต้องดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด ทั้งนี้ คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดมี ๓ กรณี ได้แก่

(๑) ไม่มีการอุทธรณ์คำสั่งต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายในระยะเวลาอุทธรณ์

(๒) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์มีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์ และไม่มีการฟ้องคดีต่อศาลภายในระยะเวลาการฟ้องคดี

(๓) ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษายกฟ้องหรือเพิกถอนคำสั่งบางส่วน และคดีถึงที่สุดแล้ว

เมื่อล่วงพ้นกำหนดเวลาที่ต้องดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด หากหน่วยงานได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้วแต่ยังไม่ได้รับชำระเงินครบถ้วน จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพิ่มเติมอีกไม่ได้ แต่ยังสามารถขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดได้แม้ล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าว (มาตรา ๖๓/๘)

๑.๕ แม้จะมีการอุทธรณ์การใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามมาตรา ๖๓/๕ แต่การอุทธรณ์นั้นย่อมไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการบังคับทางปกครองแต่อย่างใด เว้นแต่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองหรือผู้มีอำนาจพิจารณาคำอุทธรณ์มีคำสั่งให้มีการทุเลาการบังคับทางปกครองไว้ก่อน (มาตรา ๖๓/๙)

๑.๖ การสืบหาทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองสามารถดำเนินการได้ ๓ แนวทาง ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองดำเนินการสืบทรัพย์สินเอง โดยการมีหนังสือสอบถามสถาบันการเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรมที่ดิน กรมการขนส่งทางบก กรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีหน้าที่ควบคุมทรัพย์สินที่มีทะเบียน เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง ซึ่งหน่วยงานที่ให้ข้อมูลดังกล่าว ให้ถือว่าไม่เป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ และกฎหมายอื่น (มาตรา ๖๓/๑๐)

(๒) หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินร้องขอให้สำนักงานอัยการสูงสุดหรือหน่วยงานอื่นดำเนินการสืบหาทรัพย์สินแทน (มาตรา ๖๓/๑๑ วรรคหนึ่ง)

(๓) หน่วยงานของรัฐมอบหมายให้เอกชนสืบหาทรัพย์สินแทน กรณีไม่มีเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการสืบหาทรัพย์สิน และจำนวนเงินที่ต้องชำระมีมูลค่าตั้งแต่สองล้านบาทขึ้นไปหรือตามมูลค่าที่กำหนดเพิ่มขึ้นโดยกฎกระทรวง (มาตรา ๖๓/๑๑ วรรคสอง)

๑.๗ เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองมีอำนาจขอให้นายทะเบียนพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายระงับการจดทะเบียนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองไว้เป็นการชั่วคราวเท่าที่จำเป็นเนื่องจากมีเหตุขัดข้องที่ทำให้ไม่อาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้ทันที และเมื่อเหตุขัดข้องสิ้นสุดลงให้แจ้งยกเลิกหนังสือดังกล่าว (มาตรา ๖๓/๑๐)

๑.๘ ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และกรณีที่กฎกระทรวงไม่ได้กำหนดเรื่องใดไว้ให้นำบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา ๖๓/๑๒)

ในขณะที่จัดทำคู่มือนี้ ยังไม่มีการออกกฎกระทรวงกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามความในมาตรา ๖๓/๑๒ แต่อย่างไรก็ตาม หากต้องดำเนินการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ย่อมต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

๑.๙ กรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีอื่นได้มีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องอื่นใดของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองเพื่อนำเงินมาชำระตามคำพิพากษา ให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินมีสิทธิขอเข้าเฉลี่ยได้เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา (มาตรา ๖๓/๑๔)

วิธีการในการขอเข้าเฉลี่ยทรัพย์สินดังกล่าว ย่อมเป็นไปตามมาตรา ๓๒๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีในคดีอื่นซึ่งได้มีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องอื่นใดของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครอง เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐนั้นเข้าเฉลี่ยในทรัพย์สินหรือเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินตามส่วนแห่งจำนวนหนี้ที่หน่วยงานของรัฐได้ออกคำสั่งให้ชำระเงิน

๒. การบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี

๒.๑ กรณีที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดแล้ว หากหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินประสงค์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองดังกล่าว ให้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อยู่บังคับของมาตรการบังคับทางปกครองมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือที่ทรัพย์สินที่ถูกบังคับทางปกครองตั้งอยู่ในเขตศาล ภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด โดยระบุจำนวนเงินที่อยู่บังคับของมาตรการบังคับทางปกครองยังมีได้ชำระ เพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดี ไม่ว่าหน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการบังคับทางปกครองแล้วหรือไม่ก็ตาม เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีและแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและผู้อยู่บังคับของมาตรการบังคับทางปกครองเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในการนี้ ให้หน่วยงานของรัฐติดต่อกกรมบังคับคดีพร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งให้ผู้อยู่บังคับของมาตรการบังคับทางปกครองทราบว่าศาลได้ตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีแล้ว (มาตรา ๖๓/๑๕)

๒.๒ มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้กำหนดว่า ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดแล้วเป็นเวลาเกินหนึ่งปีในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ จะดำเนินการตามมาตรา ๖๓/๑๕ ได้ต่อเมื่อเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินซึ่งมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้น คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินที่จะยื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีตามมาตรา ๖๓/๑๕ ได้นั้น ต้องเป็นคำสั่งทางปกครองที่เป็นที่สุดนับแต่วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เป็นต้นมา ตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ตามหนังสือที่ ศย ๐๑๖/ว ๒๕๔ (ป) ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

๒.๓ กรณียื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีได้มากกว่าหนึ่งศาล ไม่ว่าจะเป็เพราะภูมิลำเนาของผู้อยู่บังคับของมาตรการบังคับทางปกครองก็ดี เพราะที่ตั้งของทรัพย์สินที่ถูกบังคับทางปกครองก็ดี หรือเพราะมีผู้อยู่บังคับของมาตรการบังคับทางปกครองหลายคนในมูลหนี้ที่เกี่ยวข้องกันก็ดี จะยื่นคำขอต่อศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ (มาตรา ๖๓/๑๕ วรรคห้า)

๒.๔ ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดแล้ว และต่อมาผู้อยู่บังคับของคำสั่งทางปกครองขอให้พิจารณาคำสั่งทางปกครองที่เป็นที่สุดแล้วนั้นใหม่ หรือฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิจารณาเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองที่เป็นที่สุดแล้วนั้นใหม่ หรือขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ และหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินหรือศาลมีคำสั่งให้รับคำขอหรือได้รับคำฟ้องไว้พิจารณา ผู้อยู่บังคับของคำสั่งทางปกครองอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีอำนาจในการออกหมายบังคับคดีตามมาตรา ๖๓/๑๕ เพื่อขอให้สั่งการบังคับคดีไว้ก่อน หากศาลพิจารณาคำร้องแล้วมีคำสั่งให้งดการบังคับคดี ให้ศาลส่งคำสั่งนั้นไปให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีงดการบังคับคดีไว้ภายในระยะเวลาหรือเงื่อนไขตามที่ศาลกำหนด รวมทั้งส่งคำบอกกล่าวงดการบังคับคดีให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินและบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียทราบโดยไม่ชักช้า ถ้าหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินยื่นคำร้องว่าอาจได้รับความเสียหาย

จากการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งงดการบังคับคดีไว้ก่อน และมีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำร้องนั้นไม่มีมูล และยื่นเข้ามาเพื่อประวิงการบังคับคดี ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองวางเงินหรือหาประกันตามที่ศาลเห็นสมควรภายในระยะเวลาที่ศาลจะกำหนดเพื่อเป็นประกันการชำระค่าสินไหมทดแทนแก่หน่วยงานของรัฐสำหรับความเสียหายที่อาจได้รับเนื่องจากเหตุยื่นคำร้องในการบังคับคดีอันเกิดจากการยื่นคำร้องนั้น หรือกำหนดวิธีการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองอย่างใดๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ศาลสั่งให้ดำเนินการบังคับคดีต่อไป

หากหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินหรือศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินได้มีคำสั่งให้ทบทวนคำสั่งทางปกครองที่เป็นที่สุดนั้นใหม่ ให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินยื่นคำร้องต่อศาลที่มีอำนาจออกหมายบังคับคดีตามมาตรา ๖๓/๑๕ เพื่อเพิกถอนการบังคับคดีที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ในกรณีที่ศาลเห็นว่าเป็นการพ้นวิสัยที่จะให้คู่ความกลับสู่ฐานะเดิม หรือเมื่อศาลเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะบังคับให้เป็นไปตามหมายบังคับคดีต่อไป เพื่อประโยชน์แก่คู่ความหรือบุคคลภายนอก ให้ศาลมีอำนาจสั่งอย่างใดๆ ตามที่ศาลเห็นสมควร และแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ (มาตรา ๖๓/๑๖)

๒.๕ หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการสืบทรัพย์ แล้วแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ เพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด และให้นำความในมาตรา ๖๓/๘ วรรคสามและวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา ๖๓/๑๘)

๒.๖ เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้นำความในมาตรา ๖๓/๑๐ และมาตรา ๖๓/๑๑ มาใช้บังคับกับการสืบหาทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองด้วย (มาตรา ๖๓/๑๗)

๒.๗ การดำเนินการบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (มาตรา ๖๓/๑๙)

ส่วนที่ ๓ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ

๑. คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทน โดยผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองจะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มรายวันในอัตราร้อยละยี่สิบห้าต่อปีของค่าใช้จ่ายดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐ

(๒) ให้มีการชำระค่าปรับบังคับการตามจำนวนที่สมควรแก่เหตุ แต่ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาทต่อวัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ระดับใดมีอำนาจกำหนดค่าปรับบังคับการจำนวนเท่าใด สำหรับในกรณีใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนดค่าปรับบังคับการ พ.ศ. ๒๕๖๒ (มาตรา ๖๓/๒๑)

๒. “ค่าปรับบังคับการ” หมายความว่า ค่าปรับที่เจ้าหน้าที่สั่งให้ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้กระทำหรือละเว้นกระทำ ชำระเป็นรายวันไปจนกว่าจะยุติการฝ่าฝืนคำสั่งหรือได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งแล้ว ไม่ว่าจะเป็ค่าปรับที่กำหนดโดยพระราชบัญญัตินี้หรือโดยกฎหมายอื่น (มาตรา ๖๓/๒๐)

๓. ก่อนใช้มาตรการบังคับทางปกครอง เจ้าหน้าที่จะต้องมีคำเตือนเป็นหนังสือให้มีการกระทำหรือละเว้นกระทำตามคำสั่งทางปกครองภายในระยะเวลาที่กำหนดตามสมควรแก่กรณี คำเตือนดังกล่าวจะกำหนดไปพร้อมกับคำสั่งทางปกครองก็ได้ โดยคำเตือนนั้นจะต้องระบุมาตรการบังคับทางปกครองที่จะใช้ให้ชัดเจน แต่จะกำหนดมากกว่าหนึ่งมาตรการในคราวเดียวกันไม่ได้ และต้องระบุค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มรายวันในการที่เจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นกระทำการแทน หรือจำนวนค่าปรับบังคับการแล้วแต่กรณี ซึ่งการกำหนดค่าใช้จ่ายในคำเตือน ไม่เป็นการตัดสิทธิที่จะเรียกค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นหากจะต้องเสียค่าใช้จ่ายจริงมากกว่าที่ได้กำหนดไว้ (มาตรา ๖๓/๒๒)

๔. เจ้าหน้าที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามที่กำหนดไว้ในคำเตือน การเปลี่ยนแปลงมาตรการจะกระทำได้อีกต่อเมื่อปรากฏว่ามาตรการที่กำหนดไว้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ (มาตรา ๖๓/๒๓ วรรคหนึ่ง)

๕. ถ้าผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครองต่อสู้ขัดขวางการบังคับทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจใช้กำลังเข้าดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการบังคับทางปกครองได้ แต่ต้องกระทำโดยสมควรแก่เหตุ (มาตรา ๖๓/๒๓ วรรคสอง)

๖. การใช้มาตรการบังคับทางปกครองหรือการใช้กำลังเข้าดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการบังคับทางปกครอง เจ้าหน้าที่อาจขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานตำรวจได้ (มาตรา ๖๓/๒๓ วรรคสาม)

๗. กรณีไม่มีการชำระค่าปรับบังคับการ ค่าใช้จ่าย หรือเงินเพิ่มรายวันโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับทางปกครองตามส่วนที่ ๒ การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินต่อไป (มาตรา ๖๓/๒๔)

เอกสารอ้างอิง

เพลินตา ตันรังสรรค์. สรุปการสัมมนาทางวิชาการ หลักเกณฑ์ใหม่ในการบังคับทางปกครอง : หลักการและแนวทางปฏิบัติ กองกฎหมายปกครอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ๒๕๖๓ (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/4seminar/s97.pdf

ภาคผนวก

